

[00: 01] **Ψ.Φ.** Ονομάζομαι Ψύρρας Φώτιος και μαζί με τη...

[00:07] **Σ.Ν.** Νικολέτα Σιώρη

[00:08] **Ψ.Φ.** Είμαστε εδώ στο Λαογραφικό Μουσείο Αχλαδέας [η Αχλαδέα είναι χωριό του Δήμου Μετεώρων στον Νομό Τρικάλων Θεσσαλίας] και έχουμε μαζί μας τον κύριο...

[00:15] **Σ.Κ.** Κώστας Σγούραλης.

[00:19] **Ψ.Φ.** Που είστε υπεύθυνος εδώ του Μουσείου, έτσι;

[00:21] **Σ.Κ.** Το μουσείο είναι ιδιωτικό και ο άνθρωπος που το συντηρεί και το προσέχει είμαι ο ίδιος προσωπικά.

[00:29] **Ψ.Φ.** Ωραία, μπορούμε να αρχίσουμε.

[00:32] **Σ.Κ.** Ναι βλέπουμε την έκθεση φωτογραφίας με θέμα «Ασπρόμαυρες ενθυμήσεις». Είναι μία έκθεση η οποία δείχνει φωτογραφίες από το 1940 μέχρι και το 1970, τότε που τελείωσε πλέον. Και πλέον έχουμε μόνο περισσότερο έγχρωμες. Για να μπειτε στο νόημα της έκθεσης και τις φωτογραφίες. Θα προσέξετε την αρχειοθέτηση που ξεκινάει ανά δεκαετία. Έτσι φαίνονται οι διαφορές οι οποίες υπάρχουν σε διάφορα όπως το ντύσιμο. Ένα κύριο χαρακτηριστικό είναι το πώς ντύνονταν οι άνθρωποι.

[01:39] Το φόντο το οποίο χρησιμοποιούσαν για να έχουν οι φωτογράφοι της κάθε μιας εποχής. Παράδειγμα, εδώ που έχουμε το 1940 βλέπουμε τους Αχλαδιώτες [κάτοικοι της Αχλαδέας] να μην είναι πλέον στην Αχλαδέα [η Αχλαδέα είναι χωριό του Δήμου Μετεώρων στον Νομό Τρικάλων Θεσσαλίας], να μην φωτογραφίζονται πλέον στην Αχλαδέα αλλά σε κάποιο μοναστήρι ή σε κάποιο φωτογράφο στην Καλαμπάκα. Και όλες οι φωτογραφίες δεν είναι βγαλμένες εδώ είναι στην Καλαμπάκα.

Αυτό έγινε διότι το 1944 οι Γερμανοί έκαψαν το χωριό και μετά το 1947 οι Αχλαδιώτες [κάτοικοι της Αχλαδέας] πήγαν στην Καλαμπάκα, διότι πήγαν πρόσφυγες τότε μετά τον εμφύλιο, άρα δηλαδή έχουμε φωτογραφίες οι οποίες οι άνθρωποι ζούσαν στην Καλαμπάκα. Έτσι έχουμε το φόντο πίσω, κάποια μετέωρα, τον τρούλο ενός μετεώρων, το φόντο που δεν υπάρχει στην Αχλαδέα. Όλα αυτά τα βλέπετε, είναι στο πρώτο ταμπλό. [δείχνει τον πίνακα που είναι ανηρημένες οι φωτογραφίες].

[02:50] Αν προσέξετε τις κοπέλες, φορούν ρούχα που ποτέ δε φόρεσαν, εγώ δε θυμάμαι, μόνο τότε που ήμουνα νέος θυμάμαι αυτό το ντύσιμο. Λοιπόν, τι ήμουνα τότε; 5 6 χρονών;

[03:07] Επίσης, αν προσέξουμε καλά τις φωτογραφίες θα δούμε αυτόν τον άνθρωπο να φοράει στρατιωτικά ρούχα. Γιατί φορούσε στρατιωτικά ρούχα; Πρώτα πρώτα δεν είχε, διότι έκαψαν το χωριό οι Γερμανοί. Τα καλά του ρούχα ήταν αυτά τα στρατιωτικά που κατατάχτηκε πάλι στο στρατό ή σε κάποια ομάδα, σε κάποια ομάδα αντίστασης. Και είχαν αυτά τα ρούχα πολλοί οι νέοι.

[03:36] Οι κοπέλες εδώ έχουν εντελώς διαφορετικά ρούχα. Δεν έχουν αυτά τα φολκλорικά τα οποία υπήρχαν πιο παλιά. Όλοι εδώ, με το πανί πίσω του φωτογράφου, το πανί του και προχωράμε.

[03:52] Κοιτάξτε εδώ πιο μοντέρνα που εκείνο τον καιρό δεν υπήρχαν. Ερχόμενοι στο χωριό.

[04:01] Εδώ πάμε 1950- 1960. Επικρατούσε στα σπίτια, επικρατούσε το εξής ότι οι άνθρωποι, οι οικοδεσπότες, ο άνδρας και η γυναίκα έδιναν μια φωτογραφία στο φωτογράφο, μια φωτογραφία του καθενός. Αυτός τις έβαζε δίπλα δίπλα και έφτιαχνε ένα αντρόγυνο, το οποίο το βάζαμε όλοι σε κορνίζα.

[04:25] Βλέπετε, ακόμα και εκεί, εδώ αυτός έδωσε δεν είχε άλλη φωτογραφία. Στρατιώτες ήταν έδωσε φωτογραφία. Ναι, ναι, πώς το λέμε; Με το μπερέ και τα στρατιωτικά.

[04:43] Τι διαφέρει αυτή η φωτογραφία; Γύρισε λίγο να δεις, αυτή η φωτογραφία εδώ. Εδώ είμαι εγώ, η μάνα μου και ο πατέρας μου. Ο πατέρας μου με στρατιωτικά βγήκε το 1945 στην Καλαμπάκα.

[04:58] Αυτός είναι ο παππούς μου. Κοιτάξτε τι πιστόλι είχε πριν το 1945 η φωτογραφία αυτή. Αυτή είναι πριν το 1945 και αυτή. Άλλα ρούχα εδώ, άλλα ρούχα εκεί. Άλλη φωτογραφία αυτή. Αυτές όμως είναι άλλες εντελώς διαφορετικό άλλος ο φωτογράφος, φωτο Μάνθος ή φώτο Μπούλης ή φώτο ξακουστός Δεσκάτη που μας έβγαζε σε μια καρέκλα, σε πόρτες πίσω δεν είχαμε.

[05:31] Να πάμε παραπέρα. Πάμε στην [εννοεί δεκαετία] 1950 1960. Τότε ήρθαμε στο χωριό, τα φόντα είναι τοίχος παλιός και σιγά σιγά αρχίζει το χωριό, όπως ήταν τα φόντα αν προσέξεις τα ρούχα διαφορετικά.

[05:50] Εδώ μια φωτογραφία αυτή είναι στην Πεύκη τραβηγμένη ένας παπάς που είχαμε εδώ. Εδώ οι κοπέλες του χωριού σιγά σιγά αλλάζουν. Κοιτάξτε, το φουστάνι αυτής της κοπέλας δεν είναι εκείνο το οποίο ήταν πιο μπροστά, πιο ωραίο.

[06:05] Λοιπόν, πάλι συνεχίζουμε, αρχίζουν τα φόντα να μας δείχνουν το χωριό. Τα φόντα πλέον μας δείχνουν το χωριό. Κοιτάξτε αυτή τη φωτογραφία. Αυτή η φωτογραφία μας δείχνει ένα μέρος του χωριού μας, δεν υπάρχουν αυτά σήμερα.

[06:28] Εδώ, το παλιό σχολείο δίπλα, εδώ παράδειγμα η Καλαμπάκα. Ακόμα και η Καλαμπάκα πώς ήταν. Στην Καλαμπάκα φωτογραφία αυτή και τι ρούχα έφυγαν από εδώ και πήγαν 1950 -1960. Τα ρούχα αυτά δεν τα φορούσαν οι ίδιες οι κοπέλες δεν τα φορούσαν εκεί είχαν ακόμα καλύτερα, πιο παλιά.

[06:49] Λοιπόν, προχωράμε τώρα εδώ να δούμε ανάλογα με το βιοτικό επίπεδο του καθενός έχουμε και διαφορετικά. Παράδειγμα εκεί απάνω μια φωτογραφία που βλέπεις με γραβάτα, είναι ο αδερφός του πατέρα μου. Αυτός δεν ζούσε εδώ αυτός ζούσε στα Γιαννισιά. Λοιπόν ερχόμαστε παρακάτω τώρα και βλέπουμε τους ανθρώπους εδώ με καρέκλες, με αυτό, με ρούχα διαφορετικά, άλλοι ξυπόλητοι. Και να ξέρετε ότι αυτά εδώ που δείχνουμε είναι τα καλά τους ρούχα. Δεν είναι τα ρούχα αυτά τα οποία έβαζαν κάθε μέρα. Αυτά ήταν τα καλά τους που έβγαιναν αναμνηστικές φωτογραφίες είτε σε πανηγύρια είτε σε... πόζαραν κανονικά.

[07:34] Παράλληλα, μετά το 1960 βλέπετε εδώ τα παλούκια πίσω, πως ήταν οι φράχτες. Δείχνει πώς ήταν ένα ξέφωτο απέναντι ακριβώς του βουνού, το οποίο σήμερα δεν μπορείς να περπατήσεις εκεί μέσα. Ήταν σχεδόν χωρίς να έχει τίποτα μόνο... σχεδόν τίποτα.

[07:56] Ε, εδώ είμαι εγώ. Είναι η φωτογραφία του 1953, πρώτα ξαδέρφια είμαστε στην Ασπροκκλησιά [χωριό του Δήμου Μετεώρων στον Νομό Τρικάλων] πλέον. Μια κληματαριά με ξύλα και ο φράχτης δίπλα στο σπίτι. Σκαρπίνια, παντελόνι όταν το πλέναμε γίνονταν Μύκονο, πουκάμισο οι μάγκες της εποχής που λέμε.

[08:27] Ενώ εδώ ήμασταν με πιο παλιά, με κοντά παντελονάκια που μας έφτιαχνε, δηλαδή το 1950 άρχισε πλέον να γίνεται διαφορετικά η στολή εντελώς διαφορετικά ήταν οι αλατζάδες κι αυτοί τότε.

[08:43] Λοιπόν μπορούμε να πάμε πίσω, να προχωρήσουμε λίγο την έκθεση. 1960 1970, εδώ έχουμε διαφορετική φωτογράφιση του ανδρόγυνο. Εκτός από αυτή, μια δυο που ήταν οι παλιές, τρεις, η άλλη τις έβαζε, τις έκανε ο φωτογράφος. Εδώ έχουμε απευθείας το ανδρόγυνο να φωτογραφίζεται το 1960 με 1970. Βλέπετε ότι οι διαφορές με εκείνες που είχαμε εδώ είναι εντελώς διαφορετικές. Και συνεχίζετε πάλι και το χωριό να φαίνεται με φράχτες. Εδώ πάλι μια άποψη του χωριού μας εκεί κάτω.

[09:30] Λοιπόν, εδώ είναι οι οικογενειακές αυτές οι φωτογραφίες οι οικογενειακές είναι άλλη ιστορία.

[09:49] Πάμε 1960-1970 πλέον. Βλέπουμε ότι η φωτογραφία άλλαξε. Τα φόντα είναι ελεύθερα. Δεν έχουμε εκείνο το σκίτσο. Εδώ τα παιδάκια πώς παίζουν με κούκλες, εκεί πώς ντύνονταν, εδώ μέρος του χωριού μας. Αυτό επικρατούσε σε όλα τα χωριά. Δεν ήταν μόνο επειδή έχουμε φωτογραφίες από 'δω μόνο. Μετά το 1970-80, άρχισαν πλέον γίνονται εντελώς διαφορετικά τα αγόρια και τα κορίτσια άλλα ρούχα. Εδώ άρχισαν να έχουνε και το μίνι, να φοράνε τα μίνι οι κοπέλες να φοράνε. διαφορετικά πράγματα που τις είχαμε συνηθίσει εδώ.

[10:42] Λοιπόν, Κάποιο άλλο παράξενο πολλά είπαμε. Πάμε να δούμε το μέρος εδώ που έχουμε την φωτογραφία μας. Έχουμε ένα αφιέρωμα στον Γιώργο τον Γιώτα ο οποίος δεν ζει πια. Έχασε την ζωή του βγάζοντας φωτογραφίες στα Μετέωρα. Λοιπόν, αυτός φωτογράφιζε εδώ στο χωριό την περίοδο 1960-70. Μας άφησε σπάνιες φωτογραφίες, όπως έχουμε αυτή είναι η μάνα του, η οποία μαζεύει το μελίτσι σε μια κυψέλη από ξύλο.

[11:27] Εδώ πάλι εδώ ένα σπίτι παλιό, ο ίδιος που βοσκάει τα πρόβατα. Εκεί έχουμε το ξεπροβόδιμα του Λαζάρου. Εδώ το φίλημα των χεριών. Το φίλημα των χεριών των Βαΐων. Κάτω μοδίστρες της Βασιλικής Πρόνοιας. Εκεί έχουμε πως γίνεται τα κλήδονα, το όργωμα, πως σφάζουν, πως παίζαμε χαρτιά, μεταφορά νερού και με τα τενεκέδια.

[12:01] Βάλαμε δηλαδή κάποιες σπάνιες φωτογραφίες για να τιμήσουμε με την έκθεση αυτόν τον άνθρωπο, ο οποίος μας άφησε πολλές φωτογραφίες. Δεν είναι μόνο εδώ είναι και εκεί μέσα κι εγώ πάρα πολλές.

[12:20] Ένα υποτυπώδες σχολείο. Τα παλιά θρανία, αυτά δηλαδή που αξίζει τον κόπο να δούμε τα παλιά θρανία, έναν πίνακα, διάφορα εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούσαν. Αυτή ήταν η πρώτη ντουλάπα του σχολείου μας στην Αχλαδέα, η πρώτη που έγινε και είχε μέσα τα διάφορα βοηθήματα. Τώρα εγώ τα χρησιμοποιώ για άλλα θέματα. Αργότερα είχε εκείνους τους φοριαμούς, τους άλλους.

[12:47] Εδώ έχουμε την σημαία με τους Τρεις Ιεράρχες. Εδώ έχουμε πως μαθαίνουν τα παιδιά γράμματα. Αυτό ήταν η τσάντα του μαθητή υφαντή. Χωρούσε ένα τετράδιο, την πλάκα. Αντίγραφο έχω και άλλο με πλαστικό που είναι, που γράφανε πάνω. Θα το δείτε. Το γράψανε και από εκεί παραπέρα.

[13:18] **Σ.Ν.** Σε ποιο έτος είμαστε περίπου;

[13:20] **Σ.Κ.** Μιλάμε για την εποχή 1950 μέχρι το 1970. Αυτά είναι τι έβλεπαν οι μαθητές τι έδειχνε ο δάσκαλος, πίνακες, οι φωτογραφίες αυτές εκεί πάνω και χάρτες είχε.

[13:45] Λοιπόν τα βιβλία ήταν περίπου αυτά τα πιο παλιά εκεί. Τα βιβλία ήταν αυτά τα παλιά, αυτά τα οποία έχουν βγει και σε...αυτά εδώ. Κάτω έχουν για να κρεμάνε, κρεμούσαν τις σφραγίδες, ταμπόν, ημερολόγιο, μελάνες, πένα, πενάκι, όπως γράφαμε και κονδύλιο. Η πλάκα να η πλάκα ήταν βιβλίο αυτά ήταν και τα ενδεικτικά που παίρναμε. Ένα ήταν που ήταν με τους βασιλιάδες το σήμα. Εδώ μετά 21 Απριλίου. Εδώ μετά, άλλο πάλι αυτό δεν είχε απάνω το σήμα. Είναι πολιτική αυτή να, αλλά εμένα δεν με ενδιαφέρουν αυτά.

[14:33] Εκεί είναι η προπαίδεια. Τι είναι η προπαίδεια; Πίσω από κάθε τετράδιο υπήρχε ο πίνακας του πολλαπλασιασμού $1 \times 2 = 2$, $2 \times 3 = 6$. Έτσι μαθαίναμε να κάνουμε τον πολλαπλασιασμό. Το γράφει προπαίδεια πολλαπλασιασμού.

[14:56] Αυτό είναι τυπικά για τα σχολεία, αλλά κάποια εργαλεία.

[15:03] **Σ.Ν.** Πόσους μαθητές είχε το σχολείο την εποχή εκείνη;

[15:07] **Σ.Κ.** Έφτασε μέχρι εκατόν είκοσι (120).

[15:17] Εδώ, επίσης το χωριό είχε τους προσκόπους, είχαν οργανωθεί και οι πρόσκοποι.

[15:30] Λοιπόν, πάμε παραπέρα να δούμε άλλα απ' το μουσείο. Εδώ έχουμε διάφορα εργαλεία, τα οποία χρησιμοποιούσαν οι άντρες για διάφορες εργασίες. Δεν ξέρω αν είναι γνωστά σ' εσάς κάτι, εδώ είναι κλαδευτήρι από κλαδέματα, αυτό που βγάζαμε τα καρφιά, ψαλίδι, και αυτό που έκοβε, ράσπα αυτή που τροχούσαν [τρόχιζαν] τα ξύλα. Εκεί έχουμε αρίδες για να δημιουργούνται τρύπες. Αυτό το σκεπάρι έκανε τρύπα μέσα σε.. έκοβε και έφτιαχνε τρύπες, έφτιαχνε κυκλικά για να σκάψεις κάποιο ξύλο έπρεπε να έχεις αυτό το σκεπάρι που έχει αυτή την μύτη για να γίνει κυκλικό, να κάνεις κύκλο μέσα σ' ένα ξύλο.

[16:26] Πάμε εδώ σαμάρι που χρησιμοποιούσαν για τα ζώα, εδώ αυτά είναι εργαλεία για τα ζώα.

[16:34] Πάμε κάτω τώρα ζυγαριές, ζυγαριά ναί....

[16:56] **Σ.Ν.** Τι καλλιεργούσαν οι άνθρωποι;

[16:57] **Σ.Κ.** Σιτάρια, καλαμπόκια γενικά αυτά και είχαν μικρά χωράφια, τα οποία έσπερναν ρεβύθια, κουκιά, φασόλια στους κήπους δηλαδή ότι καλλιεργούσαν στους κήπους και είχαν και κτηνοτροφία, είχαν κατσίκες με αυτό ασχολούνταν.

[17:27] Εδώ είναι άροτρα σιδερένια, ξύλινα και σε καθετί έχει και τη φωτογραφία πώς περίπου δούλευαν όλα τα εργαλεία. Αυτά είναι για αγρότες, είναι τα αγροτικά.

[17:50] Εδώ έχουμε αυτά τα εργαλεία τα είχε συνήθως ο τσοπάνης, αυτά είναι τα κουτάλια, τα οποία έτρωγαν, ξύλινα κουτάλια.

[18:18] **Ψ.Φ.** Αυτό εδώ τι είναι;

[18:20] **Σ.Κ.** Αυτό είναι καπνηστήρι, μ' αυτό ρίχνανε στα αμπέλια το θειάφι.

[18:45] **Σ.Ν.** Αυτά είναι τα κεραμίδια που είχανε στα σπίτια;

[18:48] **Σ.Κ.** Ναι, ναι αυτά τα 'φτιάχνανε με το χέρι, φτιάχνανε τη λάσπη, το 'κοβαν με αυτό, το πατούσαν και κόβονταν και έβαζαν ετούτο εκεί, το τραβούσαν έτσι και αυτό έμπαινε και έφτιαχνε το καλούπι έτσι αυτό..όλα γίνονταν με το χέρι.

[19:25] Αυτό είναι σβάρνα, αυτό είναι δοκάνι. Δοκάνι είναι αυτή, η οποία βάζανε τα σιτάρια, τα στάχια τα 'βαζαν στο αλώνι και αυτό το τραβούσαν τα ζώα ή βόδια, άλογα ή βόδια και έφερνε γύρω από πάνω τα άχυρα, τα έκοβε για να βγει το σιτάρι. Κοιτάξτε [δείχνει φωτογραφία] να το εδώ μία γυναίκα πάνω σε αυτό και αυτά φέρνουν γύρω-γύρω, τα ζώα. Αυτό έκανε το δοκάνι.

[20:03] Ένα άλλο να σας πω για ένα άλλο εργαλείο να δείτε πως ακριβώς χρησιμοποιούνταν. Αυτό είναι παλαμαριά, την βάζαν έτσι [δείχνει τον τρόπο που την χρησιμοποιούσαν] στο χέρι, το 'βάζαν έτσι. Έπαιρναν το δρεπάνι [το δείχνει], το 'βαζαν πίσω, έπιαναν τα στάχια έτσι το τραβούσαν και τα 'κοβαν [κάνει επίδειξη του τρόπου χρήσης των εργαλείων για τον θερισμό των σταχυών] και αυτό το ήθελαν [εννοεί το εργαλείο παλαμαριά]για να μην κόβεται το χέρι και να παίρνει και περισσότερα στάχια.

[20:58] Αυτό είναι καθάριζαν μετά τα αλώνια τα σιτάρια [σιτάρια], έφευγαν τα χοντρά και αυτά που έπεφταν κάτω μετά, όταν φυσούσε αέρας περίμεναν να φυσήσει αέρας τα σήκωναν επάνω, φυσούσε ο αέρας, έπαιρνε τα άχυρα και έμενε το σιτάρι κάτω και μετά το κοσκίνιζαν με τη σίτα και έμενε το καθαρό σιτάρι. Αυτή ήταν η διαδικασία.

[21:26] Τα καλαμπόκια, τα φτιάχναν [έφτιαχναν] και τα κρεμούσαν για να ξεραθούν καλύτερα και τα πλέκαν [έπλεκαν].

[21:37] Αυτά είναι εργαλεία όλα που χρησιμοποιούνταν για το σιτάρι και το καλαμπόκι. Εδώ έχουμε δοχεία μεταφοράς. Αυτό εκεί το δερμάτι που λέμε, το γαλοδέρμα δηλαδή σ' εκείνο 'βάζαν γάλα μέσα και γίνονταν το ξινόγαλο, το είχε ο τσοπάνος μαζί του για να τρώει όλη μέρα. Δίπλα, είναι χαλασμένο πλέον, από δέρμα και αυτό, σε αυτό ήταν η ντραγατσίκα, η γνωστή ντραγατσίκα, στην οποία 'βάζαν μέσα ψωμί, τα κουτάλια και οτιδήποτε άλλο είχαν το 'βάζαν εκεί και το μεταφέραν μαζί με το δερμάτι μαζί για να έχουν να τρώνε στο δρόμο, εκεί που βοσκούσαν τα πρόβατα.

[22:30] Εδώ είναι τα κουδούνια για όλα τα ζώα, γιατί έχει και για σκυλιά και για μεγάλα ζώα. Έχει και φλογέρες ναι, αυτές είναι του εμπορίου. Οι γκλίτσες του τσοπάνη, ο τορβάς μαζί.

[23:06] Εδώ είναι ο αργαλειός, η επεξεργασία των νημάτων δηλαδή στην ουσία είναι η κατεργασία των νημάτων και να υφάνουμε, να φτιάξουμε διάφορα υφαντά, είτε είναι ρούχα, είτε είναι σκεπάσματα, είτε είναι που πατούμε κάτω. Ξεκινάμε από εδώ, αφού πλύνουν το μαλλί [δείχνει φωτογραφίες], το γρένουν, το ανοίγουν έτσι για να... αφού το γράνουν το κάνουν μια τλούπα [κουβάρι από μαλλί] που λένε και το βάζουν στη ρόκα, όπως εκείνη η γυναίκα, το βάζει εκεί και το γνέθει και να το στρίβει να γίνει νήμα. Η ρόκα είναι αυτή [δείχνει το εργαλείο]. Με το αδράχτι μετά το νήμα το φτιάχνουν μασούρια, είναι εδώ οι γυναίκες [δείχνει φωτογραφία] από εδώ γνέθουν, από εκεί το κάνουν μασούρια,

κουβάρια και μετά μασούρια. Πριν ακόμη το κάνουν και στα λανάρια για να γίνει εκείνη η τλούπα το κάνουν τα λανάρια εδώ, το βλέπεις είναι μια τλούπα αυτό εδώ [συνεχίζει να δείχνει φωτογραφίες] αυτό το τυλίγει μετά και το βάζει εκεί.

[24:28] **Ψ.Φ.** Τα λανάρια τι είναι;

[24:31] **Σ.Κ.** Τα λανάρια είναι αυτό [δείχνει το εργαλείο/αντικείμενο]. Μπαίνει το μαλλί επάνω και το τραβάει έτσι, το ξύνει και γίνεται αυτό [δείχνει την αντίστοιχη φωτογραφία] γίνονται ίσιες οι γραμμές. Αυτό είναι το λανάρι.

[24:49] Άλλη ρόκα εδώ πιο ωραία συνήθως εδώ 'βάζαν [έβαζαν] τα κεντήματα που έφτιαχναν και αυτή την έφτιαξε κάποιος για το μουσείο ειδικά.

[25:00] Εκεί έχουμε τώρα, αυτό είναι το δίμετρο σχοινί που είχαν οι γυναίκες, αυτό το αγοράζαν δεν το φτιάχναν [έφτιαχναν] οι γυναίκες, το αγοράζαν από το εμπόριο, αυτό είναι το δίμετρο, είναι αυτό το σχοινί [το δείχνει]. Το αγοράζαν και εκεί γίνεται η επεξεργασία [δείχνει την αντίστοιχη φωτογραφία] πως θα γίνει έτσι για μπει εκεί. Εξαρτάται πόσο θέλαν, πόσο φάρδος υπολογίζαν εκεί πόσο θα βάλουν, βλέπετε τα περνούσαν μέσα μ' αυτό εδώ [δείχνει το εργαλείο] η διγιάστρα λέγεται αυτό, διγιάστρα, έχουμε κι άλλες εκεί απάνω [δείχνει το σημείο]. Το περνούσαν πέρα-δώθε εκεί και έφτιαχναν το δίμετρο, το στιμόνι που λέμε. Διαδικασία ολόκληρη δεν ξέρω αν έχω φωτογραφίες, δεν τις έχω εδώ για να δείτε πως το περνάνε εδώ, να έχουμε εδώ μία φωτογραφία πως γίνεται, πως το περνάνε στο χτένι, δηλαδή περνάει αυτός το χτένι και στα νηματάρια, αυτά έχουν την ιδιότητα να πηγαίνουν επάνω-κάτω από εκείνες τις πατήθρες, πατάς κάτω πάει κάτω, πατάς το άλλο πάει επάνω κι ανάμεσα σηκώνεται αυτό και περνάει μέσα η σαΐτα, η οποία πάει πέρα-δώθε και υφαίνει. [επιδεικνύει όλη τη διαδικασία στον αργαλειό].

[26:47] Όλα αυτά που είναι κάτω γίνονταν στον αργαλειό. [δείχνει τα υφαντά που είναι στρωμένα στο πάτωμα].

[27:14] Εδώ έχουμε μια παλιά στολή που εμείς αυτό δεν το προφτάσαμε, εγώ γεννήθηκα το 1944 και αυτό δεν το πρόφτασα [δείχνει την παραδοσιακή στολή που εκτίθεται]. Ούτε αυτές, μόνο όταν παίζαμε Αη-Βασίλη και τέτοια.

[27:32] **Σ.Ν.** Αυτά είναι τα καθημερινά ρούχα που φορούσανε;

[27:36] **Σ.Κ.** Αυτά; Δεν τα έζησα να σου 'πω, εμείς τα χρησιμοποιούσαμε μόνο όταν παίζαμε τον Αη-Βασίλη. Αυτοί πάντα τέτοια φορούσαν ή είχαν μάλλινα σιγκούνια και στολές αυτές.

[27:56] **Ψ.Φ.** Δηλαδή κυκλοφορούσαν κάθε μέρα με αυτή την ενδυμασία;

[27:58] **Σ.Κ.** Δεν ξέρω, θα σας γελάσω. Αυτά εδώ είναι του συλλόγου, τα έχει φτιάξει ο σύλλογος για να παίζουν με αυτό.

[28:15] **Ψ.Φ.** Αυτό είναι νιπτήρας της εποχής;

[28:17] **Σ.Κ.** Αυτό είναι ο νυπτήρας, τον οποίο τον είχαμε έξω απ' το σπίτι, λίγο έξω απ' την πόρτα και όταν ξυπνούσαμε το πρωί είχαν οι γυναίκες νερό μέσα, σαπούνι εδώ και πλενόμασταν, άλλοι είχαν και καθρέφτη, άλλοι δεν είχαν.

[28:39] Λοιπόν, να πούμε κι' άλλα πιο....

[28:53] Βρισκόμαστε στην κουζίνα, εκεί έχουμε κατ' αρχάς, απ' την αρχή έχουμε μια άρκα που λέγαμε, ένα ντουλάπι, το οποίο μέσα βάζαμε το ψωμί και διάφορα άλλα, τα πιάτα όλα ότι είχαν εδώ, τα φαγητά τα βάζαν. Τώρα εγώ εδώ μέσα έχω βάλει όλα, τα οποία είναι μπακιρένια που λέμε, τα αντικείμενα. Μέσα εδώ βάζαν ψωμί και άλλα αντικείμενα βασικά τρόφιμα. Είχαν και λίγα πιάτα είναι εδώ μέσα. Επίσης, αυτό εδώ είναι και ειδικό, έχει σύστημα [δείχνει ένα αντικείμενο σαν συρτάρι]. Σ' αυτό εδώ βάζαν αλάτι και άλλα πράγματα. Αλάτι κυρίως για να έχουν και το είχαν πάντα απ' έξω.

[29:50] Πάμε από εκεί, αυτά είναι είδη, τα οποία τα χρησιμοποιούσαν ή για μεταφορά νερού ή για να βράσουν. Να αυτό είναι το κακάρι, το οποίο και μπορούσες να βράσεις αλλά και να μεταφέρεις. Το 'παίρναν με τα χέρια και πήγαιναν στο χωράφι για να φάνε, το 'στελνε η γιαγιά. Εκεί είναι τα διάφορα τετζερέδες πως τα λέγαμε εμείς εδώ.

[30:16] Λοιπόν, εδώ έχουμε μία γάστρα, στην οποία ψήναν, φτιάχναν τις πίτες και τα ταψιά άναβαν φωτιά έξω. Αυτό εδώ είναι που σφράγιζαν τα πρόσφορα που πήγαιναν στην εκκλησία.

[30:36] Αυτό είναι το γκαζοκάντηλο, είχε φυτίλι όπως αυτό, το άναβαν και το 'παίρναν στο χέρι με πετρέλαιο και κυκλοφορούσαν και πήγαιναν για να βλέπουν που θα πάνε, πως θα κυκλοφορήσουν. Η λάμπα που είχαν στο σπίτι μέσα με το γυαλί για να βλέπουν. Αυτό είναι ένα λουξ [εννοεί πολυτελής] που αργότερα το χρησιμοποιούσαν πάλι για να περπατούν τη νύχτα.

[31:05] Εδώ, μια υποτυπώδη θήκη, στην οποία βάζαν κουτάλια και διάφορα πράγματα. Τα πιάτα θα τα δούμε σε μια άλλη ντουλάπα, η εξέλιξη πως είναι τα πιάτα θα τα δείτε αλλού που αξίζει τα να δείτε. Κουτάλες για διάφορες δουλειές, μικρές και μεγάλες. Αυτό ανακατώνανε τον τραχανά, το τραχανόξυλο για να φτιάξουν τραχανά, το ανακατώνανε με αυτό το ξύλο, στο καζάνι μέσα.

[31:47] Αυτό εδώ είναι για να φουρνίζουν το ψωμί, φουρνόξυλα όλα αυτά που βλέπετε εδώ είναι που βάζαν το ψωμί φουρνόξυλα, μετά θα δούμε μια γυναίκα που φουρνίζει [σε φωτογραφία]. Εδώ, βάζαν αφού έφτιαχναν το ψωμί, το ζύμωναν, το έφτιαχναν στρογγυλό το ψωμί, τη ζύμη το έβαζαν εδώ μέσα. Έριχναν από πάνω ένα σαν μαντήλι μεγάλο, έπεφτε το ψωμί μέσα και έπαιρνε το σχήμα καρβελιού, άλλοι το είχαν πιο μεγάλο, άλλοι το είχαν στρογγυλό και γίνονταν το ψωμί μέχρι να το βάλουν στο φούρνο, να το φουρνίσουν. Αυτό είναι που ζύμωναν.

[32:40] Εδώ είναι καλάθια, αυτό είναι καλάθι μεταφοράς πτηνών, φάκα για τα ποντίκια. Η τσούμα για να στουμπίζουν το σιτάρι. Το σιτάρι όταν ήθελαν να το επεξεργαστούν και να είναι στουμπισμένο, το 'βαζαν εκεί μέσα και το χτυπούσαν, όπως χτυπάει εδώ η γυναίκα που βλέπεις [δείχνει φωτογραφία]. Χτυπάει με το ξύλο, με την τσεκούρα εκεί που έχει

ανάποδα, το χτυπάει για να φύγει η φλούδα απ' το σιτάρι. Εδώ έχουμε που ξεφουρνίζει, βγάζει το ψωμί του φούρνου η γυναίκα.

[33:13] **Ψ.Φ.** Εδώ τι βλέπουμε;

[33:15] **Σ.Κ.** Αυτό είναι ψήστης καφέ, βάζουν τους σπόρους του καφέ όπως τους αγοράζαν, τους βάζαν μέσα σ' αυτό και το βάζαν απάνω σε φωτιά και τον φέρναν γύρω-γύρω για να ψηθεί ο καφές. Είδατε στα καφεκοπτεία που τον έχει τον καφέ ο καφεκόπτης σ' ένα ταψί μέσα και φέρνει γύρω-γύρω; Αυτό το έκαναν με το χέρι και το έβαζαν εκεί μέσα.

[33:40] Εδώ έχουμε μια άλλη ντουλάπα, η οποία μας δείχνει πρώτα πρώτα διάφορα αντικείμενα εστίασης, Αυτά είναι από αλουμίνιο, μετά παραπέρα θα βρούμε και τα πήλινα και τα ξύλινα. Εδώ έχουμε αλουμίνια είναι εποχή στο 1940 και 1950 μετά αυτά υπήρχαν. Αλουμίνιο, εμαγιέ μετά ήρθαν πιο σύγχρονα και φτάσαμε μέχρι μας έφεραν και απ' την Γερμανία. Εδώ έχουμε πλαστικό μπουκάλι, εμαγιέ και τα φλυτζάνια πως ακριβώς έγιναν. Αντικείμενα εστίασης και ποτήρια, ποτηράκια όλα τα οποία κυκλοφορούν τώρα.

[34:35] Επίσης, εδώ τα πιάτα, έχουμε διαφορετικά τώρα. Εδώ μέσα έχουμε ατομικά είδη που χρησιμοποιούσαν τότε οι γυναίκες και οι άντρες όπως κουρευτικές μηχανές, πίπες, σπίρτα, ψαλίδια.

[35:07] Εδώ είναι αντικείμενα, τα οποία χρησιμοποιούσαν κατά καιρούς, είτε για να τρώνε όπως είναι, τα λέγανε αμψουρα αυτά, είτε για να τρώμε, είτε για να αποθηκεύουμε διάφορα τρόφιμα. Χαμηλά έχουμε τα ξύλινα αντικείμενα, στούμπος, τσανάκες, αυτό είναι το κλειδοπίνακο αυτό λέγεται κλειδοπίνακο [το δείχνει] και ανοίγει και σφραγίζει, μπορείς να βάλεις ότι θέλεις μέσα χωρίς να χύνεται ούτε το ζουμί ούτε τίποτα το κλείνεις και είσαι πρώτος [γέλια..].

[36:10] εκείνο το κολοκύθι, το φτιάχναν και βάζαν νερό μέσα, για μεταφορά νερού. Μετά είναι καπνοδόχος. Αυτό είναι το κούγι, που είναι εκεί πέρα, το πήλινο είναι μεταφοράς νερού. Είναι σαν σωλήνας, όπως έχουμε τους σωλήνες εμείς τώρα αυτοί είχαν αυτά τα κούγκια. Το ένα με το άλλο τα έβαζαν και πήγαιναν το νερό όπου ήθελαν. Και αυτό είναι από το χωριό μας εδώ παλιά.

[36:45] Αυτά είναι διάφορα πράγματα, να εδώ είναι μια τρομπέτα που φτιάχναμε και παίζαμε, σφαίρες τις έβαλα εδώ, κομπολόγια, σβούρες, βόλοι που παίζουν τα παιδιά, σουγιάδες. Αυτά είναι που παίζανε τα Χριστούγεννα, οι κουλούρες που φτιάχναν οι γυναίκες και απ' την άλλη μεριά έχουμε και την ματσούκα που είχαν στα χέρια και τραγουδούσαν τα Χριστούγεννα και το δώρο που έπαιρναν ήταν μια κουλούρα. Και σφεντόνα.

[37:24] Εδώ είμαστε σ' ένα δωμάτιο που χρησιμοποιούσαν και για ύπνο και για υποδοχή δεν υπήρχε χωριστό, εδώ στοίβαζαν σαν μπουλού τα πράγματα τους, τα σκεπάσματα και μέσα βάζαν τα ρούχα και δίπλα είχαν μπάντες διάφορες, έτσι τα λέγαν, προσκεφάλια είχαν οι γυναίκες τότε, πιο απάνω έχουμε τις στολές που είχαν.